

دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.a)

رشته: حقوق

گرایش: جزا و جرم‌شناسی

عنوان:

واکاوی فقهی - حقوقی ادله حرمت استفاده از سلاح کشتار جمعی و تطبیق

با حقوق بین‌الملل

استاد راهنما:

دکتر غلام‌رضا عارفیان

نگارش:

محمدرضا علیایی

بهار ۱۳۹۷

پایه آیین‌نامه ثبت و اشاعه پیشنهادها، پایان‌نامه‌ها، رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شماره ۱۹۵۹۲۹/و تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶)

از این پایان نامه در تاریخ ۱۳۹۷ / ۴ / ۲۰ با حضور اساتید راهنما، مشاور، داور در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس با موفقیت دفاع به عمل آمد و مورد تایید قرار گرفت.

نام و نام خانوادگی دانشجو: محمد رضا علیایی

رشته حقوق / گرایش حقوق جزا و جرم‌شناسی

عنوان پایان نامه: واکاوی فقهی - حقوقی ادله حرمت استفاده از سلاح کشتار جمعی و تطبیق با

حقوق بین الملل

تاریخ دفاع: ۱۳۹۷ / ۴ / ۲۰

ردیف	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱-	دکتر غلامرضا عارفیان	استاد	
۲-	دکتر منصور فرخی	استاد	
۳-	دکتر عبدالنعیم شهریاری		

ت

ت

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد بندرعباس

تعه‌دنامه اصالت پایان‌نامه

اینجانب محمد رضا علیایی دانش‌آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی که در ۱۳۹۷/۴/۲۰ از پایان‌نامه خود تحت عنوان: واکاوی فقهی - حقوقی ادله حرمت استفاده از سلاح کشتار جمعی و تطبیق با حقوق بین‌الملل؛ با کسب نمره.....**۷۷** و درجه.....**خوب** دفاع نموده‌ام، بدین وسیله متعهد می‌شوم:

- ۱- این پایان‌نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام‌شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان‌نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.
- ۲- این پایان‌نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم‌سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- اگر بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان‌نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- اگر در هر مقطعی زمانی برخلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می‌پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچ‌گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: **محمد رضا علیایی**

تاریخ و امضاء:

ث

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

بایاری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشتن مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه‌ایست جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادانجویان و اعضاء هیات علمی و واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از حرکات و رفتار غیر حرفه‌ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه بای غیر علمی می آییند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از حرکات و جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشتهاء نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم با و حرمت با در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکات و حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پرسنل (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای بی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکات پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

تقدیم به:

آنانی که با صبر و مهر خویش دشواری‌های این راه را بر من هموار ساختند. . . .

پدرم، مادرم، همسر و فرزند عزیزم

سپاسگزاری:

سپاس می‌گذارم پروردگارم را به شکرانه‌ی لحظاتی که به آموختن دانش و ارتقای اندیشه گذشت. ستایشگر همه‌ی اندیشمندانی هستم که ضمن مطالعه‌ی آثار ارزشمندشان، بسیار آموختم و حضور لحظه‌لحظه‌شان را نزد خود درک نمودم. سپاس‌دار استاد راهنمایم، جناب آقای دکتر غلام‌رضا عارفیان هستم، آن دانش مرد گرانمایه که بدون حمایت‌های بی‌دریغش این مهم انجام نمی‌پذیرفت.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده.....	۱
مقدمه.....	۲
۱- بیان مسأله.....	۳
۲- ضرورت تحقیق.....	۴
۳- سوابق تحقیق.....	۵
۴- اهداف تحقیق.....	۸
الف - هدف اصلی.....	۸
ب - اهداف فرعی.....	۸
۵- سؤال‌های تحقیق.....	۸
الف - سؤال اصلی.....	۸
ب - سؤال‌های فرعی.....	۸
۶- فرضیه‌های تحقیق.....	۹
۷- روش تحقیق.....	۹
۸- ساختار تحقیق.....	۹
فصل اول: کلیات و تاریخچه.....	۱۰
مبحث اول: کشتار جمعی.....	۱۱

- ۱۱ ..... گفتار اول: مفهوم کشتار جمعی.....
- ۱۳ ..... گفتار دوم: تعریف جنایت کشتار جمعی در اسناد بین‌المللی.....
- ۱۳ ..... بند اول: کشتار جمعی از منظر شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد.....
- ۱۴ ..... بند دوم: کشتار جمعی در قطعنامه‌های سازمان ملل متحد.....
- ۱۵ ..... مبحث دوم: مفهوم سلاح کشتار جمعی و انواع سلاح‌های کشتار جمعی.....
- ۱۵ ..... گفتار اول: مفهوم سلاح کشتار جمعی.....
- ۱۷ ..... گفتار دوم: انواع سلاح‌های کشتار جمعی.....
- ۱۷ ..... بند اول: سلاح‌های شیمیایی.....
- ۱۹ ..... بند دوم: سلاح‌های میکروبی.....
- ۲۰ ..... بند سوم: سلاح‌های هسته‌ای.....
- ۲۲ ..... مبحث سوم: معیار تشخیص و راه‌های مقابله با سلاح‌های کشتار جمعی.....
- ۲۲ ..... گفتار اول: معیار تشخیص.....
- ۲۳ ..... گفتار دوم: راه‌های مقابله.....
- ۲۵ ..... مبحث چهارم: خصوصیات و اثرات تخریبی سلاح‌های کشتار جمعی و وجه تمایز آن‌ها.....
- ۲۵ ..... گفتار اول: سلاح‌های هسته‌ای.....
- ۲۷ ..... گفتار دوم: سلاح‌های شیمیایی.....
- ۲۸ ..... گفتار سوم: سلاح‌های میکروبی.....
- ۳۰ ..... گفتار چهارم: وجه تمایز سلاح‌های کشتار جمعی.....

مبحث پنجم: تاریخچه سلاح‌های کشتار جمعی..... ۳۵

فصل دوم: حرمت و ممنوعیت استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی در فقه اسلامی..... ۴۳

مبحث اول: دلایل فقهی حرمت استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی..... ۴۴

گفتار اول: حرمت اعتدا و ظلم و زیر پا گذاشتن عدالت..... ۴۴

گفتار دوم: حرمت مسموم کردن آب‌های آشامیدنی و مناطق مسکونی دشمن..... ۴۷

گفتار سوم: حرمت کشتار غیر نظامیان..... ۵۰

گفتار چهارم: حرمت استفاده از سلاح‌های آتش‌زا..... ۵۳

گفتار پنجم: حرمت عهدشکنی..... ۵۴

گفتار ششم: آرامش محوری و صلح‌طلبی در دین مبین اسلام..... ۵۶

گفتار هفتم: اصل دعوت اسلام..... ۵۸

گفتار هشتم: رویکرد اخلاقی به جنگ..... ۵۹

بند اول: رعایت رفتار انسانی و مراعات افراد غیر مسلح..... ۶۰

بند دوم: حفظ حقوق حیوانات و محیط زیست..... ۶۰

گفتار نهم: دلایل عقلی..... ۶۱

بند اول: ادله عقلی مستقل..... ۶۲

بند دوم: ادله عقلی غیر مستقیم..... ۶۲

مبحث دوم: قواعد فقهی مرتبط با حرمت استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی..... ۶۳

گفتار اول: قاعده وزر..... ۶۳

- گفتار دوم: قاعده سعی در فساد..... ۶۴
- گفتار سوم: قاعده حرمت ترور..... ۶۵
- مبحث سوم: پیشینه فتاوی فقهای امامیه و فقهای عامه..... ۶۷
- گفتار اول: پیشینه فتاوی فقهای امامیه..... ۶۷
- گفتار دوم: پیشینه فتاوی فقهای عامه..... ۷۱
- مبحث چهارم: دلایل خاص حرمت و ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی..... ۷۴
- گفتار اول: آیات..... ۷۴
- گفتار دوم: روایات..... ۷۸
- فصل سوم: ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی در حقوق بین الملل..... ۸۰**
- مبحث اول: نقش سازمان‌های بین‌المللی در منع استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی..... ۸۱
- گفتار اول: سازمان ملل متحد..... ۸۲
- بند اول: شورای امنیت..... ۸۴
- بند دوم: مجمع عمومی سازمان ملل متحد..... ۸۹
- الف: کمیسیون ویژه انرژی اتمی..... ۹۴
- ب: کمیسیون خلع سلاح..... ۹۵
- ج: کنفرانس‌های خلع سلاح..... ۹۷
- بند سوم: دیوان بین‌الملل دادگستری..... ۱۰۰
- بند چهارم: دبیرخانه..... ۱۰۳

- گفتار دوم: کشتار جمعی جنایتی مخالف روح و اهداف ملل متحد..... ۱۰۴
- گفتار سوم: اعلامیه جهانی حقوق بشر..... ۱۰۵
- گفتار چهارم: آژانس بین‌المللی انرژی اتمی..... ۱۰۷
- گفتار پنجم: اهتمام ویژه جامعه بین‌المللی به سلاح‌های کشتار جمعی..... ۱۰۹
- مبحث دوم: معاهدات مرتبط با کنترل تسلیحات کشتار جمعی..... ۱۱۱
- گفتار اول: معاهدات مناطق عاری از تسلیحات کشتار جمعی..... ۱۱۲
- بند اول: معاهده راروتونگا..... ۱۱۲
- بند دوم: معاهده تلاتالکو..... ۱۱۳
- بند سوم: معاهده بانکوک..... ۱۱۴
- بند چهارم: معاهده پلین دابا..... ۱۱۴
- بند پنجم: معاهده جنوبگان..... ۱۱۶
- گفتار دوم: کنوانسیون ممنوعیت سلاح‌های شیمیایی..... ۱۱۷
- گفتار سوم: اقدامات مربوط به کنترل تسلیحات هسته‌ای..... ۱۱۸
- گفتار چهارم: پروتکل ژنو ۱۹۲۵..... ۱۲۰
- مبحث سوم: اسناد و مقررات بین‌المللی در زمینه ممنوعیت استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی..... ۱۲۳
- گفتار اول: کشتار جمعی جرمی بین‌المللی..... ۱۲۶
- گفتار دوم: جنایت کشتار جمعی در زمان جنگ یا صلح..... ۱۲۷
- گفتار سوم: عدم شمول قاعده مرور زمان به جرم کشتار جمعی..... ۱۲۷

گفتار چهارم: کشتار جمعی در میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی..... ۱۲۹

گفتار پنجم: منع کشتار جمعی قاعده‌ای آمره..... ۱۲۹

مبحث چهارم: اصول حاکم بر حقوق بشر دوستانه..... ۱۳۱

گفتار اول: اصل تفکیک اهداف نظامی و غیر نظامی..... ۱۳۱

گفتار دوم: اصل ضرورت نظامی و تناسب..... ۱۳۲

گفتار سوم: اصل منع ایجاد درد و رنج بیهوده..... ۱۳۳

نتیجه‌گیری و پیشنهادها..... ۱۳۶

الف: نتیجه‌گیری..... ۱۳۷

ب: پیشنهادها..... ۱۳۸

منابع و مأخذ..... ۱۴۰

الف: کتب فارسی..... ۱۴۱

ب: کتب عربی..... ۱۴۲

ج: مقاله‌ها..... ۱۴۳

د: پایان‌نامه‌ها..... ۱۴۶

چکیده انگلیسی..... ۱۴۷

چکیده:

امروزه با تحولات گسترده‌ای که در عرصه‌ی تسلیحات جنگی به لحاظ کمی و کیفی به وقوع پیوسته، چالش‌هایی بعضاً جبران‌ناپذیر بر بشر تحمیل گردیده است. در این پژوهش، بر آن شدیم تا به واکاوی فقهی و حقوقی ادله حرمت استفاده از سلاح کشتارجمعی و تطبیق با حقوق بین‌الملل بپردازیم. نویسنده در این پژوهش به روش توصیفی و تحلیل اسناد (با تکیه بر آیات قرآن، روایات، آرای عالمان دینی و داده‌های حقوقی) ابتدا، پیشینه بحث را ذکر نموده و سپس حکم اولیه‌ی فقهی استفاده از سلاح‌های کشتارجمعی را به عنوان مبادی بحث مطرح و در نهایت ثابت می‌کند که در شرع مقدس اسلام، حکم اولیه استفاده از سلاح‌های کشتارجمعی از باب افساد فی الارض و قواعدی همچون قاعده وزر، سعی در فساد و حرمت ترور، ممنوع و حرمت است و طبق قوانین مکتوب و منابع موجود در حقوق بین‌الملل از جمله معاهدات مرتبط با کنترل تسلیحات کشتارجمعی، هر گونه استفاده از سلاح‌های کشتارجمعی، ناصحیح و مردود می‌باشد. در ضرورت تحقیق، همین بس که مطالعات استراتژیک نشان می‌دهد، مواضع یکسان سازمان‌های بین‌المللی در مورد اصل تفکیک اهداف نظامی و غیر نظامی، اصل تناسب، اصل منع ایجاد درد و رنج بیهوده، اصل منع کشتارجمعی و انعقاد معاهدات و قطعنامه‌هایی در راستای صیانت از اصول مزبور، موجب پیدایش تعهدات آمره برای دولت‌ها گردیده و به دنبال آن اسناد انسانی در بعد فراملی تعریف گردیده‌اند.

کلمات کلیدی: ادله‌ی حرمت، سلاح کشتارجمعی، حقوق بین‌الملل.

مقدمه^۳

۱- بیان مسأله

حفظ جان انسان‌ها از اهم مصالحی است که شارع، عقلا و جامعه بین‌المللی بدان اهتمام و توجه دارند. هر سلاحی که حفظ جان انسان‌ها را به خطر اندازد و موجب کشتار جمعی انسان‌ها شود، خطری برای امنیت جانی و مالی انسان‌ها محسوب شده و به‌کارگیری آن منع گردیده است.

نگرانی جامعه جهانی به علت در خطر بودن صلح و امنیت بین‌المللی موجب ترس از سلاح‌های کشتار جمعی گردید. محافل بین‌المللی با صدور بیانیه‌ها و قطعنامه‌های مختلف استفاده از این نوع سلاح را محدود و محکوم نمودند و جایگاه این سلاح در حقوق بین‌الملل متزلزل گردید.

واکاوی فقهی و حقوقی ادله حرمت استفاده از سلاح کشتار جمعی و تطبیق با حقوق بین‌الملل، مسأله اصلی این پژوهش می‌باشد که با استفاده از منابع عقلی، نقلی و قوانین موجود در حقوق بین‌الملل به آن پرداخته خواهد شد.

در نوشتار حاضر تلاش می‌گردد با توجه به مصادیق سلاح کشتار جمعی ملاک‌های مؤثر در حکم و دلایل ممنوعیت استفاده از این‌گونه سلاح را به عنوان یک اصل و استثنا بررسی شود.

با تکیه به اینکه عواقب انفجار هسته‌ای به گونه‌ای است که دامن‌گیر همه می‌شود و نابودی غیر نظامیان با آن حتمی است و به این ترتیب مصونیت مردم و اموال غیر نظامی از میان می‌رود، عده‌ای از حقوقدانان قائل به عدم مشروعیت این سلاح هستند. اما قدرت‌های هسته‌ای مخالف با این نظریه، استدلال دیگری ارائه می‌دهند. آنها معتقدند سلاح‌های هسته‌ای از زمان جنگ جهانی دوم تغییرات عمده‌ای کرده‌اند و در حال حاضر این امکان هست تا سلاح هسته‌ای را با دقت تمام به سمت هدفی خاص نشانه‌گرفت بدون آن‌که مردم غیر نظامی آسیبی ببینند. اما این استدلال نافی می‌گردد. به این دلیل که آنچه از سلاح هسته‌ای تاکنون دیده شده است، اثر تخریبی آن است و این استدلال ادعایی بیش نیست. چون هیچ‌گاه این سلاح‌ها مورد استفاده قرار نگرفته‌اند، نمی‌توان ثابت کرد که آیا استفاده از این سلاح می‌تواند اصل تفکیک را رعایت کند یا خیر. (رضیه افضل زاده، مهدی رهبر، به‌کارگیری سلاح کشتار جمعی از منظر فقه و حقوق بین‌الملل، ۱۳۹۶)

استفاده از سلاح کشتار جمعی که انهدام گسترده‌ای در پی دارد و تبعات آن فراگیر، پیش‌بینی ناپذیر و مهار نشدنی است و سلاح‌های شیمیایی، میکروبی و هسته‌ای را در بر می‌گیرد، براساس ادله‌ی فقهی، ممنوع و حرام است. از جمله مبانی حرمت این سلاح‌ها تأکید دین اسلام بر هدایت الهی بشر، کرامت ذات انسانی و صلح‌طلبی می‌باشد. در ضمن اسلام به اخلاق‌مداری، برخورد با عطفوت و انسانی با غیر نظامیان به ویژه زنان، کودکان و کهن‌سالان حتی اسرا توصیه کرده و بالاتر آن که حقوق حیوانات و محیط زیست را در جنگ‌ها از نظر دور نداشته است. (سید سجاد ایزدهی، ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی، نقد و بررسی ادله، ۱۳۹۲)

اصل عدم تعرض به غیر نظامیان یا اصل مصونیت غیر نظامیان نسبت به تعرض در هنگام جنگ با تفاوت در مبنا از جمله اصول مهمی است که در ادبیات حقوقی، سیاسی و اخلاقی حقوق در جنگ به کار رفته است. برخی بر این باورند که این اصل، نه تنها عامل محدودکننده رفتار نظامی در جنگ است که گاه از آن با تسامح به اصل تمایز نیز تعبیر می‌کنند. اصل تمایز بدین معنا است که در انجام عملیات نظامی و جنگ باید میان اهداف مشروع و نامشروع، تمایز قائل شد و تنها به اهداف مشروع، عملیات و حمله نظامی داشت. (محمود حکمت‌نیا، سلاح کشتار جمعی و مبانی فقهی و حقوقی ممنوعیت استفاده از آن‌ها، حقوق اسلامی، سال دهم، پاییز ۱۳۹۲)

در بخشی از فرمایشات مقام معظم رهبری بیان می‌دارند که ما اعتقاد به بمب اتم و سلاح اتمی نداریم و دنبالش هم نخواهیم رفت، بر طبق مبانی اعتقادی و دینی ما به کار بردن این‌گونه وسایل کشتار جمعی ممنوع و حرام است. (سید علی خامنه‌ای، در دیدار با دست‌اندرکاران ساخت ناوشکن جماران، ۳۰ بهمن ۱۳۸۸)

۲- ضرورت تحقیق

یکی از ضرورت‌ها و نیازمندی‌های جامعه کنونی، برقراری صلح و ایجاد امنیت در سطح بین‌المللی است. با توجه به اینکه کشورهای بسیاری از آسیب‌دیده‌گان مورد تهاجم سلاح‌های کشتار جمعی در سال‌های اخیر بوده‌اند، ضروری است تا با شناسایی روندهای پیشین و درک صحیح مسیر حرکت جامعه بین‌المللی در حوزه حقوقی در آینده، شناخت و درک احکام و مسایل حقوقی مربوط به سلاح‌های کشتار جمعی و همچنین با

هدف تغییر در مقتضیات جامعه بین‌المللی و ایجاد یا اصلاح مفاهیم که مورد تمرکز ویژه این پژوهش قرار گرفته است، گام نهاد.

۳- سوابق تحقیق

موضوع پایان‌نامه پیش‌رو شامل بحث و واکاوی فقهی - حقوقی ادله حرمت استفاده از سلاح کشتار جمعی و تطبیق با حقوق بین‌الملل می‌باشد.

در مورد ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی به طور کلی بحث‌ها و تحقیقات مختلفی صورت گرفته است اما در خصوص موضوع پایان‌نامه فوق و اهمیت آن و همچنین تطبیق این موضوع با قوانین بین‌المللی کمتر بحث گردیده است.

به عنوان مثال مقالاتی تحت عنوان سلاح کشتار جمعی از دیدگاه اسلام و ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی وجود دارد که آن هم به صورت کلی و بدون تطبیق با قوانین بین‌المللی مطرح شده است. همچنین می‌توان گفت در مورد تحقیق حاضر، پایان‌نامه و تحقیق جامعی به عمل نیامده است. به هر حال برخی از سوابق به شرح زیر می‌باشند:

۱- ابومحمد عسگر خانی، عزیزالله حاتم زاده، قطعه‌نامه راهبرد، دلایل افزایش همکاری‌های آمریکا و اتحادیه اروپا در مبارزه با تروریسم و سلاح‌های کشتار جمعی، سال ۲۲، شماره ۶۸، پاییز ۱۳۹۲: عسگر خانی و حاتم زاده در پژوهش خود قائل بر این می‌باشند که پس از حوادث ۱۱ سپتامبر در سال ۲۰۰۱ موضوع تروریسم و سلاح‌های کشتار جمعی بیش از گذشته برای غرب اهمیت یافت و در طول یک دهه اخیر مهم‌ترین چالش امنیتی پیش‌روی آمریکا و اتحادیه اروپا بوده است.

۲- سید ابراهیم حسینی، معرفت حقوقی، سال اول، شماره اول، پاییز ۱۳۹۰: حسینی سلاح کشتار جمعی را از لحاظ ایجاد رعب و وحشت، به مثابه تروریسم هسته‌ای، اقدام خشونت‌بار و مخل امنیت عمومی در سطح بین‌المللی و از مصادیق منکر می‌داند. همچنین با اصول تفکیک و منع از کشتار غیر نظامیان و مردم بی‌دفاع و مصونیت زنان و کودکان و سالخورده‌گان و رعایت قواعد بشر دوستانه مغایر می‌داند.

۳- سید سجاد ایزدهی و صدیقه صدیق تقی‌زاده، ۱۳۹۲، ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی، نقد و بررسی ادله: این‌گونه عنوان می‌دارند که از جمله مبانی حرمت این سلاح‌ها، تأکید اسلام بر هدایت بشر، کرامت ذاتی انسان و صلح‌طلبی می‌باشد. اسلام بر اخلاق‌مداری و برخورد با عطفوت و انسانی با غیر نظامیان به ویژه زنان، کودکان و کم‌سالان و حتی اسرا توصیه کرده و بالاتر آن‌که حقوق حیوانات و محیط زیست را در جنگ‌ها از نظر دور ندانسته است.

۴- علی میثمی تهرانی، فقه اهل بیت ۷۸-۱۳۷۷، واکاوی فقهی ادله حرمت استفاده از سلاح کشتار جمعی: میثمی تهرانی در مقاله خود با طرح ادله‌ای نظیر حرمت مسموم کردن آب‌های آشامیدنی و مناطق مسکونی دشمن در جنگ، حرمت ظلم و زیر پا گذاشتن عدالت، حرمت کشتار غیر نظامیان، حرمت عهدشکنی، ضرورت پیروی از حکم حاکم اسلامی را از منظر فقه شیعه اثبات کرده است که استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی از نظر فقهی حرام می‌باشد.

۵- افشین پاکجو، فاطمه پور محمد، علی کرمی، مجله طب نظامی، دوره ۱۲، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۹، لزوم اصلاح ماهوی کنوانسیون‌های منع بکارگیری سلاح کشتار جمعی با تأکید بر کنوانسیون خلع سلاح زیستی: در این پژوهش مراحل رشد و توسعه مطالعات زیستی - تسلیحاتی، حقوق بین‌الملل و کنوانسیون‌های منع تولید، توسعه و انباشت سلاح‌های زیستی به شکل میانی رشته‌های (آزمایشگاهی - حقوقی) مورد مطالعه قرار گرفته و ضرورت بازنگری و اصلاح این کنوانسیون‌ها پیشنهاد شده است.

۶- سید علی خامنه‌ای، پیام اجلاس بین‌المللی خلع سلاح، ۲۷ فروردین ۱۳۸۹: ایشان بکارگیری ابزارهای جنگی غیر متعارف را در جنگ حرام دانسته و بیان می‌دارند که سلاح‌های کشتار جمعی، ضد بشری، غیر عقلانی و ضد انسانی دانسته و این‌گونه اظهار داشته‌اند: «به اعتقاد ما افزون بر سلاح هسته‌ای، دیگر انواع سلاح‌های کشتار جمعی، نظیر سلاح‌های شیمیایی و سلاح‌های میکروبی نیز تهدیدی جدی علیه بشریت تلقی می‌شوند و کار بردن این‌گونه سلاح‌ها حرام و تلاش برای مصونیت بخشیدن ابنا‌ی بشر از این بلای بزرگ را وظیفه همگان می‌دانیم».

۷- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ۱۳۷۸، ایشان در تفسیر آیه ۲۰۵ سوره بقره می‌فرمایند: منافقان هنگامی که به مرحله‌ای از حکومت و سلطه برسند، دست به فساد و خرابی زده و ظلم و ستم را در میان بندگان خدا

به راه می‌اندازند و به خاطر ظلم و ستم آن‌ها، آبادی‌ها رو به ویرانی می‌گذارد، دام‌ها هلاک می‌شوند، جان و مال مردم بر باد می‌رود. حرث به معنی زراعت و نسل به معنی اولاد است و بر اولاد انسان و غیر انسان اطلاق می‌شود، بنابراین هلاک کردن حرث و نسل به معنای از میان بردن هر گونه موجود زنده است، اعم از موجودات زنده نباتی، یا حیوانی و انسانی.

۸- قرآن کریم، سوره بقره، آیه ۲۰۵

«وَ إِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ»

هنگامی که روی بر می‌گردانند و از نزد تو خارج می‌شوند، در راه فساد در زمین، کوشش می‌کنند و زراعت‌ها و چهارپایان را نابود می‌سازند با این که می‌دانند خدا فساد را دوست نمی‌دارد.

بنابراین خداوند در این آیه به تبهکاری مردمانی اشاره دارد که با از بین بردن موجودات زنده اعم از انسان‌ها و حیوانات موجب فساد بر روی زمین می‌شوند که این کار بر خلاف رضایت خداوند است.

۹- امیرحسین حسینی، فصلنامه سیاست خارجی، راهبرد کنونی آمریکا در زمینه مقابله با سلاح‌های کشتارجمعی و برنامه‌ی هسته‌ای ایران، سال ۱۹، شماره ۳ و ۴، زمستان ۱۳۸۴: حسینی در این خصوص عنوان می‌دارد، نگرانی‌های اصلی مطرح شده از جانب دولت آمریکا در دهه‌های گذشته در مورد سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران را می‌تواند در چهار ادعای: ۱- حمایت ایران از تروریسم. ۲- مشارکت در تروریسم بین‌المللی. ۳- مخالفت با برقراری صلح بین اعراب و رژیم صهیونیستی. ۴- تلاش ایران برای دستیابی به سلاح کشتارجمعی به ویژه سلاح هسته‌ای و سابقه نقض حقوق بشر در این کشور دسته‌بندی نمود.

۱۰- محمود حکمت‌نیا، پاییز ۱۳۹۲، شماره ۳۸، سلاح کشتارجمعی و مبانی فقهی و حقوقی ممنوعیت استفاده از آن‌ها: حکمت‌نیا بیان می‌نماید که بررسی اخلاقی، فقهی و حقوقی استفاده از سلاح‌های کشتارجمعی بر دو عنصر موضوعی و حکمی استوار است و با توجه به این دو امر، حکم استفاده از سلاح‌های کشتارجمعی مورد پژوهش قرار داده و با توجه به ادله فقهی و آرای فقیهان مبنی بر حرمت استفاده از سلاح کشتارجمعی به بررسی موضوع فوق پرداخته است.